

OULU

Kohteen nimi: **Plaatansaari**

MJ-rekisteritunnus:

Määrittely: Asepaja (muskettitehdas, 1600-luku)
varastoaittojen alue (1600–1800-luku)

Peruskartta: 244409 Oulu

ETRS-TM35FIN-tasokoordinaatit N 7211155, E 428115
Koordinaatit (YKJ): p = 7214175, i = 3428260, z = n. 5 (keski)

Kohde sijaitsee Oulun tuomiokirkosta noin 200 metriä pohjoisluoteeseen. Saaren on erottanut ja edelleen erottaa mantereen kaupunkialueesta kapea ja syvä jokihaara, ns. Kallisenvirta.

Historiatietojen mukaan Oulun linnan pajarakennus ja viilaustupa sekä aikanaan Suomen ensimmäinen kivääri- eli asetehdas kaira- eli poramylyineen perustettiin Plaatansaareen 1610-luvulla. Virrankoski pitää aseajaa koko Pohjois-Suomen ensimmäisenä tehtaana. Määräyksen mukaan tehtaan tuli toimittaa kruunulle vuosittain 160 muskettia, joiden lisäksi valmistettiin myös pistooleja ja muitakin aseita. Vuonna 1614 perustettu tehdas siirrettiin vuonna 1638 Ruotsin Söderhamnin kaupunkiin (Virkkunen, A. H. 1956 Oulun kaupungin historia I, s. 372; Virrankoski, Pentti, Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi 1600-luvulla, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia III, s. 645). Kyseessä oli yksi koko valtakunnan ensimmäisistä aseajajoista. Ruotsin Arbogassa oli toiminut aseajaja jo 1500-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Jönköpingin, Söderhamnin, Norrtäljen, Örebron ja Norrköpingin aseajat perustettiin vasta vuodesta 1620 alkaen (<http://arkeologiijonkoping.blogspot.fi/2012/02/vapensmedjorna-vid-munksjon-ett.html>, luettu 29.6.2012). Tietenkin on mahdollista, että muidenkin linnojen yhteydessä on toiminut vastaavia pieniä aseajajia, vaikka aseita valmistivat lähinnä maasepät. Vanhimmissa vuoden 1650 vaiheilta olevissa kartoissa on saarelle merkitty rakennuskantaa. Kartojen mukaan saarella on ollut kaupunkilaisten aittoja vielä vuoden 1820 vaiheilla. Aitat on merkitty vielä vuoden 1824 karttaan, mutta on mahdollista, että kyseinen kartta kuvaa näiltä osin vuoden 1822 paloa edeltävää tilannetta. Vuodelta 1839 olevassa kartassa alue on puistoa, jollaisena se on säilynyt nykypäivään saakka.

Saaren eteläreunassa olevalla saaren korkeimmalla alueella hahmottuu yhä mahdollisia rakennusten paikkoja. Varhain keväällä ja myöhään syksyllä, kun kasvillisuus ei peitä maan pintaa, on paikalla erotettavissa matalia, kylläkin hieman epämääräisiä kohoumia, jotka lienevät vanhojen rakennusten pohjia. Aittoja on ollut arviolta noin lähes sadan metrin matkalla saaren korkeimmalla kohdalla. Kartojen perusteella varhaisimmat rakennukset ovat olleet alueen keskiosassa korkeimmalla kohdalla. Saaren eteläisen törmän reunalla on vankka muurimainen kiveys kohdassa noin N 7211131 E 428121. Kartoissa on merkitty saareen Kallisen virran yli johtava silta aina vuoden 1650 vaiheilta 1800-luvulle, joten kiviperustuksen ikää on vaikea arvioida. Kaikissa 1600-luvun puolivälin kartoissa siltaa ei ole, vaan joihinkin karttoihin merkitty silta liittyy kaupunkin regulointisuunnitelmaan. Kyseessä voi olla 1700- tai 1800-luvun siltoihin liittyvä rakenne, joskin karttataustakastelussa sillat näyttäisivät sijainneen hieman eri kohdassa.

Kohde tarkastettu 8.5.2012

Aiemmat tutkimukset: -

Kuvat: PPM DG VH 7:2012:07:01-05

Oulussa 29.6.2012

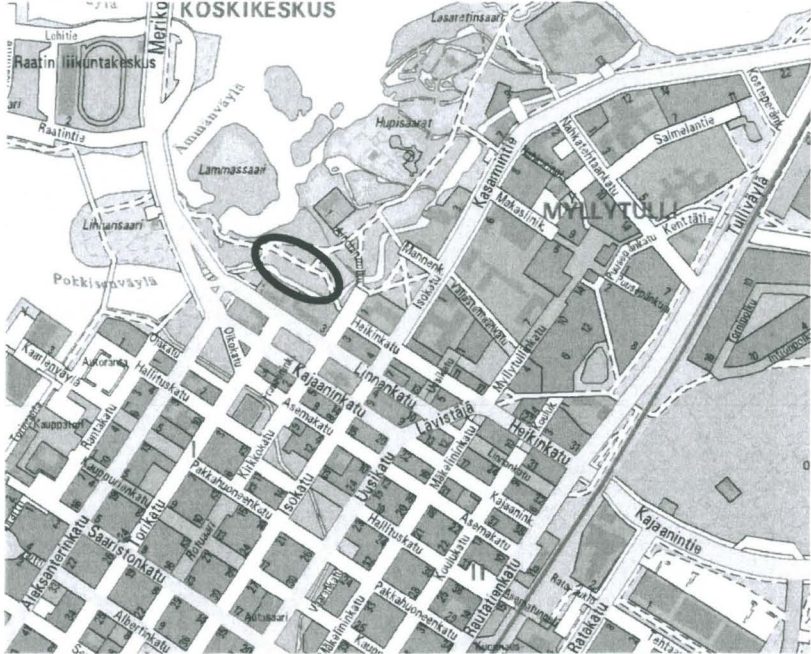
Mika Sarkkinen M.S.

Mika Sarkkinen

tutkija

Pohjois-Pohjanmaan museo

Ote Oulun opaskartasta:

Claes Claessonin kartta 1649

